

Szindbád hazamegy

(részlet)

A hévizek forrásai előtt Artúr várakozott, a mesélő. Már mesziről megismerte a bérkocsiban közeledő hajóst, mélyen köszönt, és szó nélkül felmászott Szindbád mellé az ülésre.

Most hármásban hajtottak hát tovább, a hajós, a kocsis és a mesélő, aki – Várdali szigorú és talán nem is egészen elfogulatlan megállapítása szerint – utolsó időben ismételte műsorát. Ezt természetesen csak a szakemberek észlelték, akik vizslaszimattal tartottak számon minden emberi és művészi jelenséget a városban. Barátai és közönsége, a kisgyermek a Margitszigeten és az Állatkertben, kiknek délelőtt és délután mesélt, türelmesebben ítélték meg Artúr műsorszámait.

Artúr ebben az időben már éjjel-nappal zsakettet viselt, mintegy állandó készenlétben élt, mintha soha nem tudná, mikor nyílik alkalom e világban elmondani valami újat és érdekeset Árgirus királyfiról és Hófehérkéről. A zsakett okozta-e, vagy Artúr arckifejezése, de bizonyos, hogy a mesélő megjelenése már e korai órában is bizonyos feltűnést keltett a Zsigmond király útján, ahová a hajós bérkocsija most bekanyarodott. Olyan volt Artúr a zsakettben, mintha örökké valamilyen érthetetlen és rejtélyes ünnepre készülne, ahol ő lesz a vőlegény, az elítélt s az ítéletvégrehajtó egyszerre. A zsakettet nagyon régen, évtized előtt vásárolta, s hűségesen ragaszkodott a viharvert ruhadarabhoz, amelyben aludni is szokott. Mert a mesélés mellett az alvás volt a másik, igazi szenvedélye a komoly és ünnepélyes férfiúnak. Artúr úgy tudott aludni, mint ahogy a nagy zenészek útközben, a vasúti kocsiban is gyakorolnak a magukkal hozott, néma zongorán.

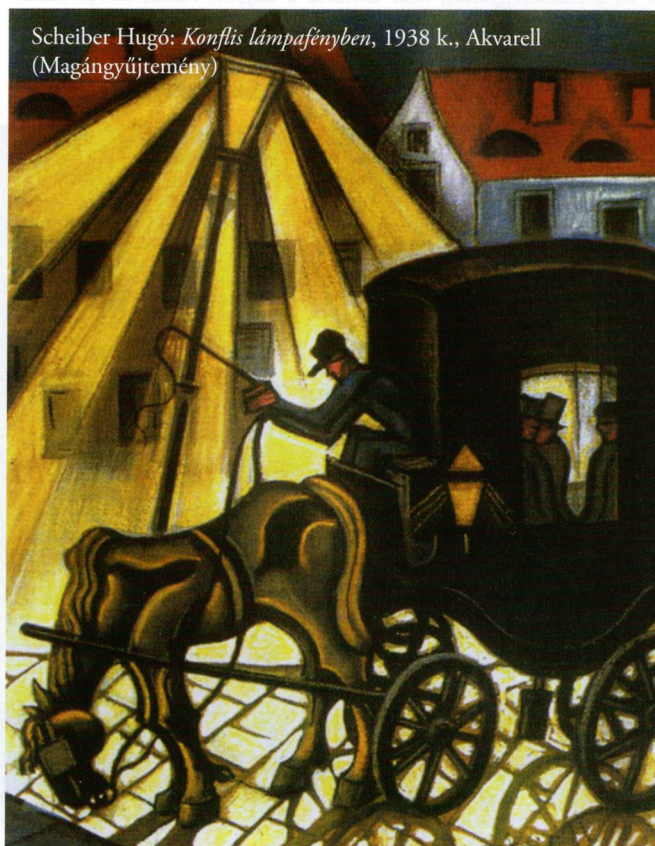
Szindbád nagyra becsülte a mesélőt, s gyakran magával vitte a gőzfürdőbe. Ilyenkor megültek, törökös módon, térdük alá szedett lábakkal, a forró medencében, s a hajós csendesen fülébe húzatta Artúr meséit. Gyöngéje volt, hogy a fürdővízben meséljenek neki.

– Nem szeretem Hófehérkét – mondta néha, elnyújtózva a forró vízben, a hajós. – Nagy stréber volt. Nem bízom az effajta nőkben, akik mindig csak illedelmesek és forgatják a szemüket. Ezek a legveszélyesebbek. Akkor már a gonosz, szép mostoha sokkal őszintébb nő, s inkább megfelel ízlésemnek. János vízezről mesélj, az legalább magyar volt.

És Artúr mesélt. A vízben mesélt, a régi török fürdőben, ahol olyan arckifejezéssel áztak a forró nedvekben a nyugdíjas emberek is, mintha a világ egyetlen örültekháza lenne, ahol a kevés józanoknak és értelmeseknek is alkalmazkodni kell a környezet téveszméihez. Ez a fürdő a ritka helyek közé tartozott a városban, melyet még nem bontott meg a kor csákánya s ahol a

hajós jól érezte magát. Szerette az egyemeletes, sárga ház méreteit, szerette a kapualjat, ahol nem volt semmiféle különös látnivaló, s mégis, minden alkalommal, különösen téli hajnalokon, mikor az utas bálból vagy éjszakai kávéházból érkezve, lila orral és dideregve átlépett az üvegajtó küszöbén, egyszerre otthon érezte magát, az otthonnak egy nehezen meghatározható, csak a hajós és kortársai számára érzékelhető válfajában, ahol nem volt bútor, sem kanári, s mégis otthon volt, a szónak valamilyen nemesen hazátlan, férfias és komor értelmében. Már a bejárat és a folyosók szagát is szerette a hajós. Mert terjengett itt valamilyen ismerős és nyers illat a meleg levegőben, a meleg víz, a dörzsöltőtörők kissé klóros szaga, aztán az emberi testek nem éppen finom, de nem is kellemetlen, természetes és emberi illata.

„Emberek valánk! miért szégyenlenők ezt...!” – idézte néha, orrcimpáját tágítva, emlékező szimatolással a hajós, mintha tartani lehetne tőle, hogy a félszemű és kemény indulatú

Scheiber Hugó: *Konfliktus lámpafényben*, 1938 k., Akvarell (Magányűjtemény)

Kölcsey is itt áztatja bütykeit, megszeppent, elégtétellel, miután elmondta gonoszkodó gyászbeszédét áldozata, Berzsenyi ravatala fölött.

Igen, volt e szagban valami a testi sors, az egészség és a betegség, az éjszaka és a nyavalya, a szappan és az izzadság keverékéből, s mindenestől mégis barátságos és elviselhető volt az egész, mint a nagyon régi családok hálószobáinak szaga, ahol éltek, nyögtek, szerelmeskedtek, aludtak, potrohos hassal álmodoztak, szültek és a halállal viaskodtak a régi emberek. A hajós belépett Artúrral a gyógyfürdő előcsarnokába, és szimatolt.

– Mondd meg a kocsisnak, hogy várjon – szólta oda Artúrnak. – A mai napra már megtartom, üsse kő, mert fontos világi dolgaim vannak. De elébb igyon sört, költségemre. Mondd meg neki, azt parancsolom, amíg fürdünk, világos serrel józandra kell innia magát. Nem szeretem, ha kocsisom görbe háttal ül a bakon, mint ahogy a legtöbb Nepomuki Szent János görbedezik az országutak mentén. Ez a parancsom. Én jegyet veszek és előremegyek.

S amíg Artúr, lebegő zsakett-szárnyakkal, fehér tincseit lobogtatva el-sietett, hogy teljesítse a hajós parancsait, Szindbád a pénztárlakhoz könyökölt, s nagyon kedvesen bókolni és udvarolni kezdett.

– Mit olvas, nagysám? – kérdezte kissé vidékiesen, mintha a fürdőzésnek egyetlen célja lenne, ürügyet találni az ismerkedésre.

De az idős hölgy, aki a város megbízásából osztogatta itt a fürdőjegyeket, már ismerte a hajóst. Puha, kövér kezét kinyújtotta az ablaknyíláson át, elfogadta Szindbád kézcsókját, mintha egy vidéki úrilak ablakából nyújtaná kezét e májusi reggelen az arra lovagló ulánustisztnek, s egészen mély hangon fele-

te, mintha szivarozna is, mint olyan sokan a magános nők a régi Magyarországon:

– Az új Szukulics-regényt, Szindbád úr – s a kövér hölgy megmutatta a sárga fűdeles regényfüzetet. – *Fekete lovag* a címe. Nagyon jó. Kedvencem Szukulics.

– Majd megmondom neki – ígérte Szindbád. – Nem akarok nagyozolni, de nyugodt lélekkel bizonyíthatom, hogy a neves író barátaim közé tartozik.

– Ó! – mondta a hölgy ábrándosan, és szívére szorította két kézzel a füzetes regényt. – Biztosan sokat ülnek együtt és megbeszélik irodalmi terveiket. Milyen szép lehet, mikor a szellemóriások az örök dolgokról vitakoznak.

– Szukulicsal – mondta megfontoltan Szindbád – irodalomról csak keveset vitakoztam életemben. Minden, amit tudok róla, hogy barna sert iszik, s szereti a fiatal hagymát és a disznósajtot. Ezenfelül egy időben fekete bőrökét is hordott. Azt hiszem, ő a leggőgösebb ember a városban. Nem csoda, mert barátja a vitkovici oroszlánnak.

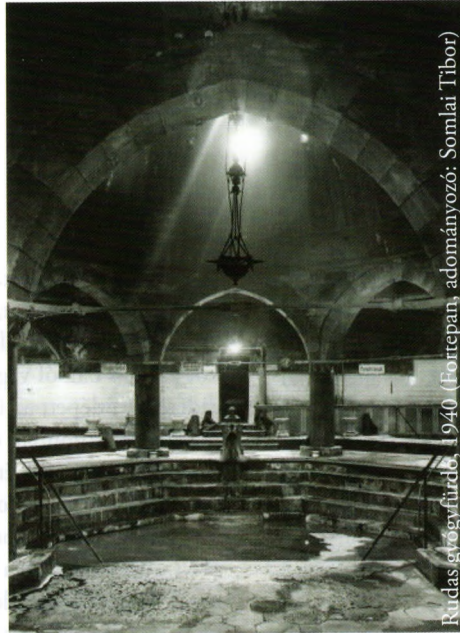
– Az kicsoda? – kérdezte a hölgy, miközben letépte a gőzfürdőjegyeket, s szomszajosan figyelte Szindbád minden szavát.

– Egy másik szellemóriás – felelte Szindbád, s legényesen kabátja hajtókájának gomblyukába gyűrte a jegyeket. –

Arról híres, hogy a világháborúban élete kockáztatásával ellopta az ezredkasszát s elment egy hétre Lembergbe pálinkát inni és lányokkal mulatni. Családja később megtérítette a hiányt, a kincstár nem tudott meg semmit. Nagyon bátor ember volt – mondta elismerő főhajtással, merengve, Szindbád.

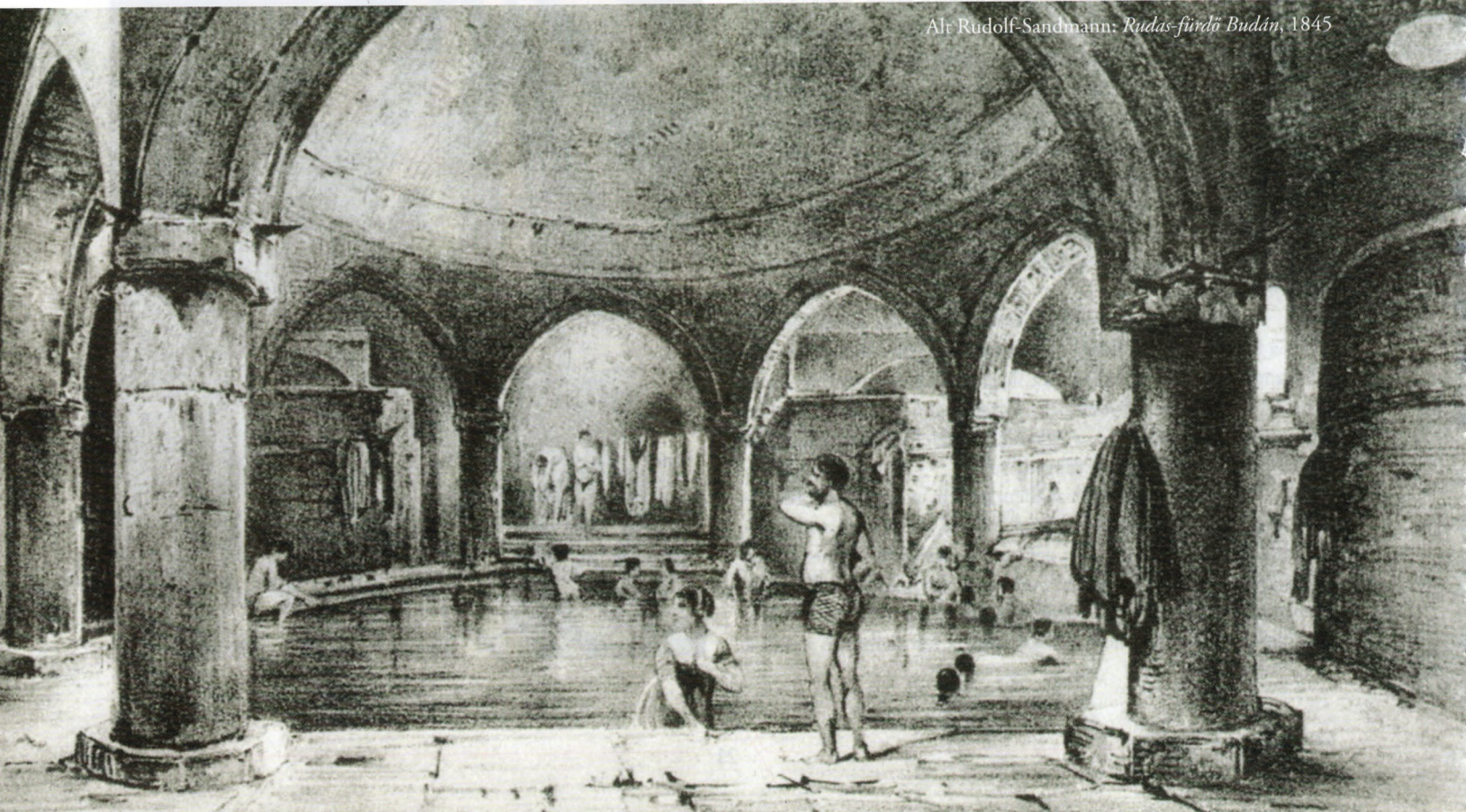
– Milyen különösek az írók! – mondta megszeppenve a pénztárosnő.

– Igen – mondta Szindbád, és oldalt hajtotta fejét,

Rudas gyógyfürdő, 1940 (Forrtepan, adományozó: Somlai Tibor)

Alf. Rudolf-Sandmann: Rudas-fürdő Budán, 1845

mint mindig, mikor az élet különösségén elgondolkozott. – Az írók valóban különös emberek. Majd elhozom egyszer a vitkovici oroszánt kedves nagysám tiszteletére, s megfürdetem. Általában hasznos, ha az írók, újkori divat szerint, olykor megfürödnek.

A levegőbe nézett, mintha egy hangot hallana:

– Igaz – mondta felemelt kézzel, mint aki helyesbíti szavait –, hogy Virág Benedek, aki itt lakott közel, a Szarvas téren, soha nem fürdött.

Megint kezét csókolt, s lassú léptekkel elindult az emeletre, a fürdőkhöz vezető lépcsőkön megfontoltan haladva fölfelé. A lépcsőház egyik szögletében, a földig érő tükör peremén fekete üvegtáblákon aranybetűkkel hirdették belvárosi kereskedők áruikat és címüket. E cégek java része régen megszűnt már, éppen úgy, mint ahogy kihalt a közönség, mely e fürdőben elhelyezett hirdetésekől tudta meg, kinél kell farsangi hosszú fekete kesztyűt vásárolni, vagy meleg alsót, melyet bokánál madzaggal kell megkötöni, s még a koporsóba is elkíséri az embert. Szindbád megállt e múlt századbeli cég-

hirdetések előtt, s hosszasan elgyönyörködött a fekete üvegre rögzített aranybetűs szövegben. Kínáltak itt kézzel varrott cúgoscipőt, melyben a kényes és érzékeny lábak is fürgén lépdelnek, mintha az élet örökös lakodalom lenne. „Ez volt a legfinomabb viselet” – gondolta elismerő emlékezéssel Szindbád. – „Egy szép, hosszúkás formájú, vizslakutya színű, sárga everlasting cipő, melyet este egyetlen mozdulattal rúgott le az ember a lábáról!” De már itt, a fürdő vendé-

gei között sem viselt senki cúgos sárga cipőt. Aztán felfedezte a hirdetések között a hajós annak a belvárosi virágkereskedő cégnek címtábláját is, melynek tulajdonosa valamikor az irodalmi ízléséről híres Róza volt, a szépek szépe, a legkedvesebb, aki később irodalmi szalont tartott fenn az Újvilág utcában, s termében a walesi herceg és az a mélyen vallásos magyar gróf is megfordult, kinek barátsága talán a legnagyobb kitüntetés és kegy volt a régi világban egy szép és tehetséges nő számára. „Itt kezdte Róza, ebben a virágüzletben – gondolta most Szindbád –, itt ismerte meg a kegyes gróf, akinek szerelménél csak vallásos hajlama volt tisztább és bensőségesebb.” E virágüzletből, fiatal éveiben, mikor még nem ismerte a pénz és a nők értékét, Szindbád is gyakran küldött gyöngéd növényeket a hiszékenyebb hölgyeknek.

– Emlékszel-e még? – kérdezte félhangon, mert megérezte, hogy Artúr, aki közben beszélt a kocsisal, és közölte a boros loápolóval Szindbád egészségügyi parancsát, visszaérkezett, és mögötte áll. – Emlékszel-e C. Cecíliára?...

– Emlékszem-e? – dünnyögte Artúr. – Nekem kellett várni reggel ötig az előcsarnokban, amíg Ön sampuszt ivott a

hölgygel az orfeum különhelyiségében.

– Innen küldtem a virágot neki – mondta Szindbád, s botja hegyével a hirdetőtáblára mutatott. – Mindig rózsát, vörös rózsát, télen és nyáron, egész kosárral. Csak egyszer küldtem neki orgonát, májusban. Igaz, hogy akkor Róza letarolta kedvemért a fél Svábhegyet.

– Különös – mondta aztán, és sóhajtott –, különös, hogyan felejt a világ! Talán már nem is él kívülem senki a városban, aki tudná, hogy Cecília volt a legérdekesebb testalkatú nő Európában.

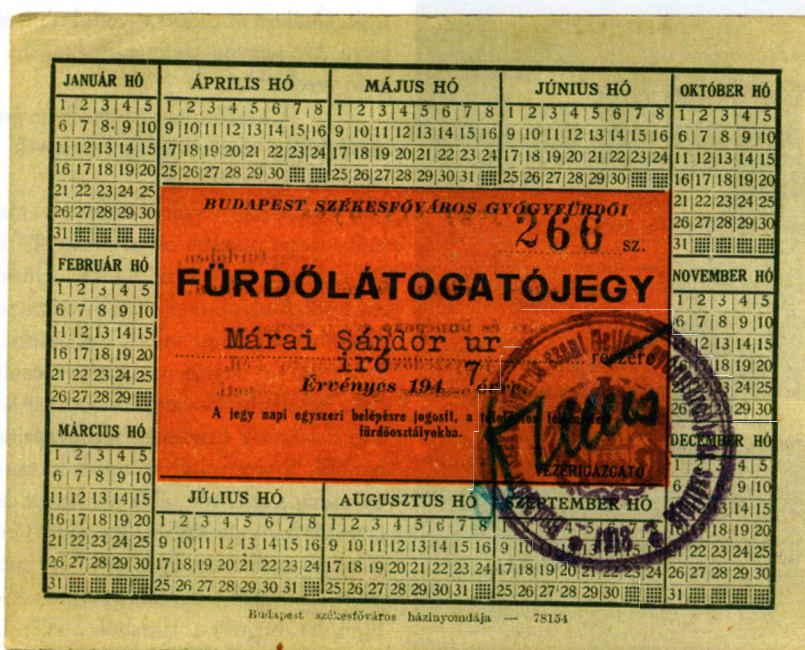
– Amennyiben? – kérdezte megjátszott közönnyel, szuszogva a mesélő.

– Általában hallgatni szoktam az ilyesmiről – mondta megrovó hangon a hajós. – De amit mondok, nem titok, mert a walesi herceg is tudta. Mégis, beszéljünk másról – mondta nagyúrian és finoman.

S megint a lépcsők felé fordult, nagyon határozottan. Artúr elhallgatott, mert tudta, hogy ilyenkor nem illik kérdésekkel zaklatni a hajóst. Az emlékek utolsó időben néha keserű heveséggel rohanták meg Szindbádot, és félelmesen lehangolták. Most sem szólt többet, némán vetkőzött, szótlannul kötötte derekára az ágyékkötőt, s nyugodt léptekkel ballagott le a fürdőmedencébe, ahol minden és mindenki ismerte, s az öreg, kövér dögönyözőmesterek olyan tisztelettel és örvendezéssel fogadták, mintha valamilyen konstantinápolyi nagy-

úr tért volna vissza, janicsárjai élén, török pasákkal övezve, háremébe és kéjlakába, a Boszporusz partján.

Mert itt, a nagy, középső medence partján csakugyan elmosódott a forró ködben Nyugat és Kelet, kissé összeolvadt minden a gőzölgő párákban, ami ízléstelen, múltban és emléken elválasztotta a két világtáj lakosainak lelkét. Leült Szindbád a felső lépcsőfokon, lábait megmártotta a forró vízben, melyben, négyszáz esztendő előtt, már Musztafa Szolimán pasa is áztatta podagrás, sörbettől és a földi hurik dédelgetéseitől kissé megviselt, odaliskok buszgatásától ernyedt tagjait – leült a felső lépcsőfokon, szemvillanással maga mellé parancsolta a szeméremkö-tőjét valóban szemérmesen, kislánys módra, kétoldalt húzogató Artúrt –, aki így meztelenül, szakett nélkül különösen hatott, mint egy bukott, öreg angyal, lant és szárnyak nélkül – s alaposan körülnézett. Mindent és mindenkit ismert itt Szindbád. S mielőtt elnyújtózott volna a meleg tóban, melynek ereje gyógyította a podagrát és a lankadó életkedvet is, szemügyre vette az ismerős képet, mint a gazda, mikor hosszú útról tér haza, és mustárni kezdi háza táját és jószágait.

Márai Sándor fürdőjegye, 1947 (PIM)